

ORUCUN FAZÎLETLERİ VE İNCELİKLERİ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili kardeşlerim!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri, dünya ve ahiretin hayırlarına cümlelerinizi erdirdi...

Bu cuma sohbetimi, Ramazan'ın bu hafta içinde başlaması dolayısıyla, oruçla ilgili hadisler üzerinde yapmak istiyorum. Peygamber SAS Efendimiz'in oruçla ilgili hadis-i şeriflerinden bir kısmını okumak istiyorum.

a. Ramazan'da Mânevî Değişiklikler

Önce şunu beyan edelim ki, oruç ayı Ramazan geldiği zaman, çevremizdeki mânevî alem değişikliğe uğrar. Bu hususta çeşitli hadis-i şerifler var. Onlardan bir tanesini, *Râmuz*'dan okuyorum. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVII, s.132, no:326; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.156, no:1563; Utbe ibn-i Ferkad es-Sülemî RA'dan.

Lafız farkıyla: Neseî, *Sünen*, c.IV, s.130, no:2108; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.311, no:18816; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.67, no:2418; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1302; Utbe ibn-i Ferkad es-Sülemî RA'dan.

Kısmen: Müslim, *Sahîh*, c.II, s.758, no:1079; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.66, no:682; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.126, no:2097; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.526, no:1642; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.310, no:684; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.357, no:8669; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.188, no:1882; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.202, no:7695; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.64, no:2408; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.306; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.III, s.188, no:1882; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.753, no:23702; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.III, s.30, no:1732.

إِذَا جَاءَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَتَّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ
وَعُلِقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ وَصُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ وَنَادَى
مُنَادٍ يَا طَالِبَ الْخَيْرِ هَلُمَّ وَيَا طَالِبَ الشَّرِّ أَقْصِرْ
حَتَّى يَنْسَلِخَ الشَّهْرُ

(طب. عن عتبة بن عبد)

RE. 40/9 (*İzâ câe şehru ramedân, fütthât ebvâbü'l-cenneh, ve gullikat ebvâbü'n-nâr, ve suffideti's-şeyâtînu, ve nâdâ münâdin: Yâ tâlibe'l-hayri helümme, ve yâ tâlibe's-şerri aksır, hattâ yensaliha's- şehr.*)

Utbetü'bnü Abd'den Taberânî rivayet eylemiş. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

(*İzâ câe şehru ramadân*) “Ramazan ayı geldiği zaman, (*fütthât ebvâbü'l-cenneh*) cennetin kapıları açılır.” Bu bir değişiklik, mânevî âlemin en büyük değişikliklerinden. (*Ve gullikat ebvâbü'n- nâr*) “Cehennem kapıları kapatılır, (*suffideti's-şeyâtîn*) ve şeytanlar zincirlere vurulur, yâni zincirlerle bağlanılır.” Böylece üç tane değişikliği ifade etmiş oluyor bu hadis-i şerif.

(*Ve nâdâ münâdin*) “Bir seslenici seslenir ki, bir münâdî nidâ eyler ki: (*Yâ tâlibe'l-hayr*) ‘Ey hayrı taleb eden, ey hayır isteyen, (*helümme*) gel! (*Ve yâ tâlibe's-şerri*) Ey şerri isteyen, (*aksır*) geri dur, yapma kötülüğü!’ (*Hattâ yensaliha's- şehr*) Bu mübarek ay gidinceye kadar, bu durum böyle devam eder.”

Diğer bir hadis-i şerifinde Peygamber SAS buyurdu ki:²

إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ أَمَرَ اللَّهُ حَمَلَةَ الْعَرْشِ أَنْ
يَكْفُوا عَنِ التَّسْبِيحِ وَ يَسْتَغْفِرُوا لِأُمَّةِ مُحَمَّدٍ
وَالْمُؤْمِنِينَ

(الديلمى عن على)

RE. 45/4 (*İzâ dehale şehru ramadàn, emera'llàhu hamelete'l- arşı, en yeküffû ani't-tesbîhi, ve yestağfirû li-ümmeti muhammedin ve'l-mü'minîn.*)

Hazret-i Ali Efendimiz RA'dan rivayet edilen bu ikinci hadis-i şerifte, Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:

(*İzâ dehale şehru ramadàn*) “Ramazan ayı girdiği zaman, (*eme- ra'llàh*) Allah-u Teâlâ Hazretleri emir buyurur, ferman buyurur; (*hamelete'l- arş*) Arş-ı A'zam'ı, Arşu'llah'ı taşıyan Hamele-i Arş isimli meleklerle emreder.” Onların işi, görevleri “*Sübhàna'llàh*” diyerek Cenâb-ı Hakk'ı dâimâ tesbih etmek. (*Yeküffû ani't-tesbîh*) “O tesbihi bırakmalarını, (*ve yestağfirû li-ümmeti muhammedin ve'l-mü'minîn*) Muhammed SAS'in ümmeti için ve mü'minler için istiğfar etmelerini emreder.” Yâni, bu ay geldiği zaman, Hamele-i Arş melekleri, muazzam melekler, büyük melekler mü'minler için dua ederler.

² *Kenzü'l-Ummâl*, c.VIII, s.757, no:23716; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.III, s.131, no:1906.

Oruç ta eskilerden beri, Adem AS zamanından beri, mü'minlere emredilen bir büyük ibadet. O zamandan bu yapıla gelmiş. Onun için, mü'minlere Arş-ı A'zam'ın Hamele-i Arş melekleri, o Arş'ı taşıyan melekler tevbe ve istiğfar ediyorlar. Tabii, afv ü mağfiret talep ediyorlar. Meleklerin afv ü mağfiret talep etmesi, çok büyük bir değişiklik, Cenâb-ı Hakk'ın mü'minlere ulaşması için güzel bir vesile, mübarek bir vesile. Tabii Peygamber Efendimiz'in devresi geldiği zaman da, artık o zamanın mü'minleri Ümmet-i Muhammed olmuş oluyor. Onlar için dua ediyorlar.

İşte bu mübarek ay, bu mânevî değişikliklerin, daha başka mânevî değişikliklerin, yerlerdeki, göklerdeki değişikliklerin olduğu ay, pazartesi günü inşâallah başlayacak. Pazar günü akşam, akşam ezanıyla beraber Ramazan girmiş olacak. Ramazan girince akşamüstü, tabii yatsı namazının arkasından, Ramazan'ın kendine mahsus ibadeti olan *terâvih namazı* kılınacak. O da artık camilerin şenlenmesi, minarelerin kandillerle donanması, salât ü selâm ve diğer tesbihat ve güzel Kur'an-ı Kerim kıraatleriyle şenlenmesi başlayacak.

Böyle teravih namazını kıldıktan sonra, gecesinin teravihten sonraki zamanda yapılacak iş, oruç için sahura kalkmak... Sahura kalkmak sünnettir ve berekettir. Peygamber SAS az bir şeyle dahi

olsa, hafif bir şey atıştırmak tarzında bile olsa, sahurun yapılmasını tavsiye buyuruyor.

Bazıları diyorlar ki:

“—Uykuyu bölmeyelim, işte akşamdan yediğimiz yeter, ben dayanabilirim...”

Halbuki ibadet kasdıyla, “Allah’ın rızasını kazanmak Peygamber Efendimiz’in sünnetine uymakla olacak!” diyerek, “SAS Efendimiz’in sünnetidir.” diyerek sahura kalkacağız. Dinleyen kardeşlerimin de, kalkmaları uygun olur.

Bir de sahura kalkınca, tabii bir şey daha kazanmış oluyor insan; gece namazını kılmak için uyanmış oluyor, yatağından kalkmış oluyor. Gece namazı da, yâni geceleyin kılınan teheccüd namazı da, dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlı olan bir namaz. İnsanı çok büyük manevî kârlara erdiren bir namaz...

Onun için, akşamdan yer yatarsan, uykuyu bütün tutmuş olursun ama; hem sahurun bereketini kaçırmış olursun, hem de gece namazını, teheccüdü kaçırmış olursun.

İnsan iki büyük kârı düşünmeli: Birisi, teheccüd namazı. Hemen kalkar kalmaz abdest alıp, teheccüd namazını kılmalı. Ondan sonra, sahur küçük veya büyük bir hazırlıkla, az veya çok bir şeyle yapmalı. Yâni, bir hurma da olsa, bir bardak su veya süt gibi bir şey de olsa, tabii sahur olur. Artık hanım filân da kalkar da, güzel, aile boyu, bir tatlı manevî lezzet içinde güzel bir sahur yapılırsa, o da olur. Çocukların hafızasında, silinmez izler bırakır böyle güzel şeyler.

Böylece pazartesi günü, teravihi kılınmış olan, sahur yapılmış olan, niyetlenilmiş olan oruç başlayacak, akşama kadar... Akşam ezanı okununca iftar edilecek ve bir gün bitmiş olacak. İkinci gün başlamış olacak. Çünkü ibadetlerde günün başlangıcı akşam namazıdır. Demek ki, pazar günü akşam namazı, Ramazan'ın başlangıcı olmuş oluyor, başlaması oluyor. Teravihi kılıyoruz, sahura kalkıyoruz. Ondan sonra pazartesi günü oruçlu oluyoruz.

Oruç çok önemli bir ibadettir. Üzerinde ne kadar, ne kadar izahat versek az gelir. Peygamber SAS'in, yine *Râmuz*'da rivayet edilen, Abdullah ibn-i Mübarek'in bizim neşrettiğimiz *Kitâbü*'z-

Zühd isimli eserinde de olan bir hadis-i şerifi var:³

إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ بَابًا وَبَابُ الْعِبَادَةِ الصِّيَامِ

(هناد عن ضمرة بن حبيب مرسل)

RE. 128/9 (*Inne li-küllü şey'in bâben, ve bâbü'l-ibadeh, es- sıyâm.*) “Her şeyin bir kapısı vardır, bir girişi vardır, bir yolu yöntemi vardır, başlangıcı vardır usulüne uygun olarak. İbadetin kapısı da oruçtur.” Yâni, oruçla Cenâb-ı Hakk'ın istediği güzel ibadetler yapılmış olur.

³ Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.500, no:1423; Hünnâd, *Zühd*, c.II, s.358, no:679; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.128, no:1032; Damre ibn-i Hubeyb Rh.A'ten.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.330, no:4992; İbn-i Hacer, *Metâlib-i Âliye*, c.III, s.320, no:1049; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.713, no:23586; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IX, s.164, no:8150.

b.Orucun Allah İndindeki Değeri

Oruç çok önemli bir ibadettir. Allah-u Teâlâ Hazretleri insanın arzularını, yeme içme arzusunu, şehvetini kendi rızası için, hakkı olduğu halde, yâni meşru olduğu halde, haram olmadığı halde bırakmasından çok çok razı oluyor, hoşnut oluyor. Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bir hadis-i şerifte buyruluyor ki:⁴

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ
اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّمَا يَزُرُ
شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ لِأَجْلِ فِالصَّوْمِ لِي وَأَنَا
أَجْزَى بِهِ

(خ.م. عن أبي هريرة)

(*Ve'llezî nefsi bi-yedihî, lehulûfu femi's-sâimi atyebu inda'llâhi min rîhi'l-misk. Yekülü'llâhu azze ve celle: Innemâ yezeru şehvetehû, ve taâmehû, ve şerâbehû li-eclî, fe's-savmu lî ve ene eczî bihî*)

Yeminle başlıyor Peygamber SAS Efendimiz:

(*Ve'llezî nefsi bi-yedihî*) “Canım kudreti elinde olan Rabbime, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne yemin olsun ki...” Allah'a böyle yemin ediyor. “Nefsim elinde olan Allah'a” demenin mânâsı ne?..

⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.670, no:1795; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.310, no:683; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.465, no:10000; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.304, no:8291; İbn-i Amr eş-Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.III, s.269, no:1649; Ebû Hüreyre RA'dan.

Yâni, “Dilirse hayatımı sürdürür, dilirse sona erdirir. İsterse yaşatır, isterse öldürür, isterse hayra sevk eder. Her şey Cenâb-ı Hakk’ın kudretinin elinde olduğu için, (*ve’llezî nefsi bi-yedihî*) diye böyle bu tarzda yemini çok yapardı.

“Şu canımın, nefsimin elinde olduğu Allah’a, Rabbime yemin ederim ki, (*lehulûfu femi’s-sàim*) oruçlunun ağzının kokusu...” Çirkin bir kokudur o. Ağzı aç kalınca insanın tabii biraz koku yapar. (*Atyebu inda’llâhi min rîhi’l-misk*) “Ama bu ağız kokusu, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin nazarında, ind-i ilâhisinde misk kokusundan bile daha hoştur.”

Evet dünya gözüyle, maddi gözle insanın keyfine, zevkine, bakışına göre kokladığı zaman hoşuna gitmeyen bir kokudur oruçlunun, aç bir insanın nefesinin kokması, ağzının kokması... Ama Allah indinde, misk kokusundan daha makbuldür. Çünkü, Allah için yemeğini yemedi. Açlığı Allah için...

(*Yekûlu’llâhu azze ve celle*) Çok aziz ve pek celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri der ki:

(*Innemâ yezeru şehvetehû, ve taâmehû, ve şerâbehû*) “Bu kulum şehvetini, yemek yemesini ve su içmesini terk ediyor; (*li-eclî*) benim rızam için, benim için terk ediyor.” Onun için Allah seviyor. (*Fe’s-savmu lî*) “Binâen aleyh, benim için terk ettiğinden; bu yemesini, içmesini ve şehvetini benim için bıraktığından, oruç benim içindir, benimdir. (*Ve ene eczî bihî*) Ve orucu ben mükâfatlandıracağım!”

İnsan Allah rızası için aç durduğu için, Rabbimiz Tebâreke ve Teâlâ oruçluyu seviyor. Bu hadis-i şerifte de, beyan olunmuş oldu bu durum.

Demek ki; ibadetin kapısı, girişi oruçtur, Cenâb-ı Hakk'a güzel kul olmanın yolu budur. Onun için, orucu bir ay Cenâb-ı Hak mü'minlere farz kılmıştır. Çok güzel bir mevsim oluyor bu. Bir ay oruç tutarak bu değişik havaya girmek; insanın nefsinin ıslâhı ve ibadetlerinin makbul olması ve büyük sevaplar kazanması; mânevî bakımdan terakkî etmesi, ıslâh olması, şöyle kendisini süzmesi, sâfileştirmesi bakımından çok güzel, uzun bir eğitim zamanı oluyor bu 29 veya 30 gün.

Arabî ayların tabii bazen 29, bazen 30 olmasına göre, bir hilalin görünmesinden başlanıyor; o akşam teravih kılınıp sahura kalkılıyor. Bir ay devam ediliyor. Akşam güneş battıktan sonra tekrar nev hilâlin, yeni hilâlin görünmesi üzerine, artık Ramazanın bittiği, ondan sonraki ayın, Şevval ayının başladığı anlaşılıyor. Böyle iki hilalin görünmesi arasındaki zaman, bazen 29 olur, bazen 30 olur. Çünkü ayın dünya etrafındaki dönüşü 29,5 gündür. Bu buçuk bazen bir tarafa eklenir, bazen öbür tarafa eklenir. Öbür tarafa eklendiği zaman bu taraf 29 kalır, eklenen kısım 30 olur, mesele bu. İntizamsızlık gibi görünen bu durum, ayın dünyanın etrafındaki dönüşünün tam 30 günde olmayıp, 29,5 gün olmasındandır.

Bir aylık, güzel bir ciddi eğitim. İbadetin kapısından içeriye giriyoruz oruçla. Tabii ibadet, ondan sonra da Ramazan'ın günlerinin

geçiriliş şekli ile ilgili oluyor. Yâni, sen oruç tutuyorsun, kapıdan girdin... Tamam Cenâb-ı Hakk'ın rızası alemine kapıdan girdin; ibadet, güzel kulluk başladı. O zaman güzel kulluk yapacaksın. Sabahtan akşama sözüne, hareketine dikkat edeceksin, neyle meşgul olduğunu gözleyeceksin, azalarını günahlardan koruyacaksın. Haramlardan kendini şiddetli bir şekilde hıfzedeceksin ki, o zaman, içine girdiğin ibadet aleminde, yaptığın güzel şeylerle orucun kıymetlensin ve senin afv u mağfiretine sebep olsun.

Biliyorsunuz, oruç güzel tutulursa; Ramazan ayı Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sevdiği vech ile ifa edilir, başarılırsa; bunun mükâfâtı çok büyük... Kulun cennetlik olmasına, bütün günahlarının afv u mağfiret olmasına sebep olur.

c.Orucun Sevabını Kaçirtan Şeyler

Tabii dikkat edilmesi gereken, hemen işin başında, kuvvetli bir şekilde vurgulayıp hatırlatmamız gereken bir husus var, onu mutlaka söylemeliyiz. Peygamber SAS; Câbir RA'dan, Enes RA'dan rivayet edildiğine göre buyurmuş ki:⁵

خَمْسٌ يُفْطِرْنَ الصَّائِمَ الْكَذِبُ وَالْغِيْبَةُ وَالنَّمِيْمَةُ
وَالْيَمِيْنُ الْكَاذِبَةُ وَالنَّظْرُ بِالشَّهْوَةِ

(الديلمى عن أنس)

⁵ İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, c.II, s.86, no:347; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.197, no:2979; İbn-i Ebî Hâtim, *İlel*, c.I, s.258, no:766; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.752, no:23813 ve s.795, no:23820; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XII, s.318, no:11993; RE. 279/7.

(*Hamsün yufettırne's-sàim: El-kezibü, ve'l-gıybetü, ve'n- nemîmetü, ve'l-yemînü'l-kâzibeti, ve'n-nazaru bi'ş-şehveh.*)

Biliyorsunuz oruçlu, su içmeyecek bir, yemek yemeyecek iki.

Bir de hep sorarlar, şimdi mevsimi değil:

“—Denize girilir mi, girilmez mi?..”

Geçen gün hadis-i şerifte geçti. Tabii, girilmemesini Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifte bildiriyor. Kimse de hadis-i şerifleri dikkatli okumadığı için, halkımız da onları bilmiyorlar. Gazetelerde, “Olur mu, olmaz mı?” diye akıl yürütüyorlar. Halbuki Peygamber SAS Efendimiz hükmünü zaten söylemiş, beyan etmiş.

Demek ki teferruatı, incelikleri öğrenecek yer, Peygamber SAS Efendimiz'in mübarek hadis-i şerifleri. Ona müracaat etmedi mi, insanlar ortada kalıyor, ne yapacağını bilemiyor, hatalı işler de yapıyorlar.

Şimdi yemeyecek, tamam. Yemek yemeyecek, ağzına lokma koymayacak. Teferruatı, incelikleri, hudutları, sınırları artık fıkıh kitaplarında anlatılan şekilde... Su da içmeyecek, şehvetini de terk edecek. Evliyse hanımına yaklaşmayacak, bekârsa başka türlü yönlerden kendisini tehlikeye düşürecek işler yapmayacak. Şehvetini de engelleyecek. Başka?..

Bu kadar sanıyor ahali, sadece bu üçü var zannediyor. Çok meşhur olan üç tanesi olduğundan, başka bir şey düşünmüyor. Halbuki kapı içine girdiğin alem de ibadet alemi. İbadet sadece aç kalmak, susuz kalmak, şehvetinden uzaklaşmak değil, daha başka şeyler de var. Azalarını günahlardan korumak da ibadet... Buna takvâ deniyor; sakınmak, korumak... Onu yapmadığı zaman, orucun sevabı kaçıyor.

Nitekim, bu okuduğum hadis-i şerifte nasıl buyurmuş SAS Efendimiz:

(*Hamsün*) “Beş şey var ki, (*yufettırne’s-sàim*) oruçluyu iftar ettirir, orucunu bozar. Yâni, iftar etmiş gibi oruçlunun sevabını kaçırttırır.”

Şimdi burada orucunun bozulduğunu söyleyince; bunları yapan kimse, “Nasıl olsa benim orucum bozuldu.” der de, bir de yemeğe içmeğe kalkarsa; bu sefer kefaret de gerekir. Mânevî bakımdan bozuluyor, onu hatırlatıyorum. Önce okuyalım:

Beş şey oruçluya orucunu bozdurtur, iftar etmiş gibi yaptırır. (*Yufettırne’s-sàim*) “Oruçluyu iftar ettirtir.” Akşam değil, günün ortasında iftar ettirtir. Yâni orucunu bozdurmuş olur.

1. (*El-kezibü*) “Kezb, yalan.” Yalan söyledi mi, iftar etmiş gibi olur, yemiş içmiş gibi olur. Orucun sevabı gider.

2. (*Ve’l-gıybetü*) “Gıybet.” Yâni mecliste olmayan bir mü’min kardeşinin ayıplarını fâş etmek, söylemek, dedikodu yapmak.

3. (*Ve'n-nemîmeh*) Yâni, birisinin lafını alıp ötekisine götürmek, ikisinin arasının bozulmasına sebep olacak haberi ona ulaştırmak. Koğuculuk yapmak deniliyor eski Türkçe'de buna.
4. (*Ve'l-yemînü'l-kâzibeh*) “Bir de mahkemede, veyahut herhangi bir işin inandırıcı olması için, yalan yere yemin etmek.”

Tabii, mahkemede olursa adaleti saptırıyor. Herhangi bir muamelede olursa karşı tarafı aldatıyor, aldatmaca olmuş oluyor. Öbür tarafa da gadir oluyor. Mahkemede olunca, yemin etti tamam, ötekisinin hakkını gasbetti. Zulüm ve gadir olmuş oluyor.

5. (*Ve'n-nazaru bi'ş-şehveh*) “Ve şehvetle bakmak.” Yâni, bakmaması gereken bir cinse; erkekse kadına, kadınsa erkeğe şehvetle bakması da orucu bozdurur. İftar etmiş gibi yapar oruçluyu.

Tabii şimdi birisi düşünelim öğleyin açtı televizyonu, oradaki bir şeye şehvetle baktı; yahut bile bile yalan söyledi birisine; veyahut bir toplantıda gıybet etti, veyahut yalan yere yemin etti ticarethanesinde; veyahut birinin lafını ötekisine taşıdı. Yâni, burada yasaklanan kötü şeylerden birisini yaptı farz edelim, düşünelim böyle bir durumu.

Sonra bu hadis-i şeriften dolayı, “Ay benim orucum gitti!” dedi, tabii üzüldü, pişman oldu. “Ben artık oruçlu değilim!” dedi, gitti, yedi,

içti. Ne olur?.. Bu mânevî bakımdan sevabı kaçırıyordu; orucu maddi bakımdan da bozmuş olduğundan, bu sefer kefaret gerekir. Böyle maddi bakımdan orucunu insan bozarsa, ceza olarak altmış gün oruç tutması lâzım, bir gün de kaza etmesi gerekiyor; altmış bir gün ediyor.

O bakımdan bunları yapmayacağız, ama bunlar kazârâ yapıldıysa, “Nasıl olsa orucum bozuldu...” diye de, artık orucunu maddî bakımdan da yeyip içmeyeceğiz. Bunlar manevî iş, yâni ahlâkî kusur. Ötekisi maddî bir şey... Böyle yaptığı zaman, orucunu tamamen bozmaya kalkmayacak.

d. Oruçta Dikkat Edilecek Konular

Tabii başka şeyler de var, başka hadis-i şerifler var. Bir hadis-i şerif daha okuyalım:⁶

إِنَّمَا الصَّوْمُ جُنَّةٌ فَإِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ صَائِمًا فَلَا
يَرْفُثُ وَلَا يَجْهَلُ وَإِنْ أَمْرٌ وَقَاتَلَهُ أَوْ شَاتَمَهُ فَلْيَقُلْ

إِنِّي صَائِمٌ إِنِّي صَائِمٌ

(خ. م. عن أبي هريرة)

⁶ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.670, no:1795; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.806, no:1151; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.720, no:2363; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.163, no:2216; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ) Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.257, no:7484; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.205, no:3416; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.156, no:2775; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.IV, s.191, no:7443; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.315, no:3639; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.269, no:8093; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.239, no:3252; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.278, no:3284; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.714, no:23589; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.620, no:1633.

(İnneme's-savmu cünnetün; feizâ kâne ehadüküm sàimen felâ yerfüs, ve lâ yechel; ve ini'mruün kàtelehû, ev şâtemehû felyekul: İnnî sàimün, innî sàimün!)

Buhârî ve Müslim'de, Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiş bir hadis-i şerif bu da. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:

(İnneme's-savmu cünnetün) “Oruç kalkandır.” *Cünne*, savaşta insanın kendisi oktan, kılıçtan koruması için kullandığı âlet, kalkan mânâsına. “Oruç kalkan gibidir, kalkandır.” demek, yâni teşbih maksadıyla böyle söyleniyor. Nasıl kalkan insanı kılıçtan, oktan, düşmanın saldırısından koruyorsa, siper oluyorsa, oruç da öyle bir şeydir. Fenalıktan insanı korur, cehennemden de korur. Yâni cehenneme düşmemesini, cennete girmesini de sağlar.

(Feizâ kâne ehadüküm sàimâ) “O halde, yâni bu işin olabilmesi için, va'dedilen mükâfata erilebilmesi için, sizden biriniz oruçluyken, *(felâ yerfüs)* kötü, küfürlü, müstehcen lâf söylemesin!..” Türkçe'si, küfretmesin! Türkçe'de küfretmek, ağzını bozmak mânâsına. *Refese-yerfüsü* de, o fuhşiyâtı işlemek veya sözünü söylemek mânâsına geliyor. Böyle yapmayın! Yâni ağzını derli toplu tutacak, bozmayacak.

(Ve lâ yechel) “Cahillik de etmesin!” Cahillik ne demek?.. Yâni âlim, fâzıl, kâmil bir insanın yapmasını doğru görmediği bir şeyi, bunları düşünmediği için yapmak demek. Cahillik

demek, okuma yazma bilmemek değil; kendisini günaha sokacak şeyin günah olduğunu bilmeyip, günahı işlemek mânâsına.

“Cahillik etmesin, ağzını bozmasın, küfretmesin!” İşte bunlar da, görüyorsunuz deminki yalan ve gıybet gibi, orucun sevabını kaçıran şeyler.

(*Ve ini'mruün kâtelehû*) “Pekiye karşı taraftaki bir adam bununla dalaşırsa, mücadele ederse, kavga ederse; (*ev şâtemehû*) küfür etmeye kalkarsa, ağzını o bozarsa...” Cevap verecek mi?.. (*Felyekul*) “Desin ki: (*İnnî sâimün, innî sâimün!*) ‘Ben oruçluyum, ben oruçluyum!’ desin.” Yâ kendi kendine desin, tutsun kendini; ya da karşı tarafın da duyacağı şekilde; artık onun nasıl olacağını söylemiyor Efendimiz. “Ben oruçluyum, ben oruçluyum!” desin diye, iki defa tekrar buyurmuş. Yâni kendisine:

“—Aman ben kendimi tutayım, bu adamın kötü davranışına kötü bir muamele ederek, orucumun sevabını kaçırtmayım!” demiş oluyor.

Veyahut karşıdaki adama da:

“—Ben oruçluyum, ben oruçluyum, sana uymam!” demiş oluyor.

Onun için, orucun tutulması esnasında bu gibi hususlara dikkat etmek lâzım!

Etmezse ne olur?.. Eline bir şey geçmez. Yâni oruçtan hasıl olacak muazzam kârları, sevapları, kazançları kaybeder. Bir de tabii, işlediği günahın cezalarını da çeker.

Onun için Peygamber SAS, İmam Neseî ve İbn-i Mâce'nin Ebû Hüreyre RA'dan rivayet ettiğine göre buyurmuş ki:⁷

كَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ
وَالْعَطَشُ

(ن.ه. عن أبي هريرة)

(*Kem min saïmin*) “Nice oruç tutan insan vardır ki, (*leyse lehû min sıyâmihi ille'l-cûu ve'l-ataş*) onun tuttuğu oruçtan kendisine, aç kalmaktan, susuz kalmaktan başka bir şey yoktur. Yâni, bir kârı yoktur, bir sevabı yoktur.”

O halde, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Orucu güzel tutalım! Ahlâkî şartlara, esaslara uyararak, dilimizi tutarak, gözümüzü koruyarak; her âzâmızı, her çeşit günahattan sakınarak ve ibadetin kapısı olduğunu bilerek, günümüzdeki

⁷ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.539, no:1690; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.373, no:8843; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.257, no:3481; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.596, no:1571; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.242, no:1997; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.429, no:6551; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.316, no:3642; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.270, no:8097; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.239, no:3249; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.309, no:1425; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.78, no:77; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.346; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.268, no:3248; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.250; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.382, no:13413; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.309, no:1424; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.401; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.853, no:7491; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.348, no:1365; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.101, no:12658, 12661; Münzirî, *et-Tergîb*, c.II, s.94, no:1646.

diğer bütün hareketlerimizin de orucumuzun sevaplı olmasına, veyahut sevabının kaçmasına tesir edeceğini bilerek, cahillik etmeden, ağız bozmadan, yalan yanlış, günah haram işler yapmadan, orucu güzel turalım!..

Bunun mukâbilinde Cenâb-ı Hakk'ın vaad ettiği, Peygamber Efendimiz SAS'in bize bildirdiği o mükâfatları Rabbimiz bizlere ihsan etsin... Şu ay, hepimizin afv ü mağfiretine ve Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanıp, cennetine girmemize vesile olsun...

Allah-u Teâlâ Hazretleri Ramazanlarınızı mübarek etsin... Hepinize gayret, kuvvet ihsan etsin... Hepinize dünya ve ahiretin hayırlarını dilerim... Hepinizden de dünyada ve ahirette hayırlara erme konusunda, ben kardeşinize ve Ümmet-i Muhammed'in selâmetliğine dua etmenizi ricâ ederim...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

24. 11. 2000 - İSVEÇ

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

